

POLITIHISTORIEGLIMT 1-2022

NYHETSREVY FRA NORSK POLITIHISTORISK SELSKAP

Velkommen til et nytt arbeidsår i Norsk Politihistorisk Selskap, og takk for at du er med oss i Selskapet med å fremme vår felles interesse i samfunnet: politihistorien.

KRISTIANIA MARKED 1890 - DET VAR DA OG IKKE NÅ

Markedsgang. Som sædvanlig under Markederne har der ogsaa iaar været endel Uordener og Spektakler af forskjellige Slags. Ved Politistationen i Møllergaden blev der 1ste Markedsdag arresteret 16 og igaar 28 Personer for Drukkenskab, Slagsmaal m. v. Af Lommetyverier er der anmeldt en hel Del, og det er ogsaa lykkedes Politiet og andre at knibe flere Tyveknegte, mest Smaagutter. Som sædvanlig er det Damernes Lommer, der mest efterstræbes af Lommetyvene.

Store sedelighetssaker

Den kvinnelige politibetjents tragedie.

En skandalesak i Kristiansand.

Bakvaskeren — en politimann — fikk
1½ års fengsel.

9.—11. september 1913.

Lagmannsretten i Kristiansand har behandlet en sak som har vakt veldig oppsikt. Saken, som ble ført for lukkede dører, gjaldt sladder og forfølgelser mot en dame, frøken Henriksen. De likte ikke en kvinnelig betjent som var ansatt i sedelighetspolitiet. Hennes mannlige kolleger likte ikke at en kvinne var ansatt i politietaten, og særlig ble hun motarbeidet av en politisekretær (Haraldstad), som først forsøkte å true henne til å søke seg bort, og deretter sendte ut så mange anonyme sirkulærer og skriftlige henvendelser, bl. a. til politimesteren, at hun ble suspendert. Han beskyldte henne for å føre et usedelig liv. Til slutt påstod sekretæren at også han hadde stått i forhold til henne. Dette benektet den kvinnelige betjenten, men hun fortalte at han en tid hadde spilt forelsket, og at hun hadde vært glad i ham, uten at det dog var noe forhold.

Et sjofelt våpen.

Men det våpen politisekretæren først og fremst brukte mot sin kvinnelige kollega var at hun hadde et

barn utenfor ekteskap. Etter konferanse med sine mannlige kolleger hadde han skrevet til vedkommende sokneprest og fått barnets dåpsattest, og den benyttet han i sine hemmelige skriv for å ramme frøkenen. Hun hadde hele tiden sørget for barnet selv, og før hun søkte stillingen ved sedelighetspolitiet forela hun spørsmålet for fremtredende menn om det var noe i veien for at hun tok den.

Halvannet års fengsel.

Dommen var imotesett med den største spenning, og en masse mennesker ventet time etter time utenfor rettslokalet. Først kl. 12¼ om natten ble dørene åpnet, og da ble rettslokalet straks fylt til trengsel. Det var rent uhyggelig stille i salen da lagretten avgav sin kjennelse, som lød på skyldig i alle tiltalens punkter. Det var ikke ført bevis for noen av de beskyldningene frøkenen hadde vært utsatt for. Tiltalte fikk 1½ års fengsel og ble dømt til å betale en større skadeserstatning til fornærmede.

DRAPET I SÖNDAGSVÄGEN

Boken «Draket i Söndagsvägen» er en kriminalroman fra virkeligheten. Det er selvfølgelig bare dumt å fortelle både om plottet og hva som skjer, men to saksopplysninger må jeg komme meg: Det handler om en kvinne som blir funnet død, tilsynelatende selvmord, i sin seng i Söndagsvägen i et rekkehusområde sør for Stockholm og det handler om jakten på gjerningsmannen via flere arrestasjoner og nesten en uendelighet av ulike etterforskningsskritt.

Året er 1965. Sverige er i full utvikling som velstandsland og vel så det, og både Europa og verden ruller videre som det alltid har gjort på godt og vondt. Amerikanske bombefly bomber i Laos og Amerikanerne innleder krigen i Vietnam. Gemini 3 skytes opp fra Kennedy Space Center nesten samtidig som Rhodesia erklærer seg selvstendig fra Storbritannia og det skjer et militærkupp i Kongo. I Norge sprer granatmannen frykt i Oslos gater. I Sverige trådte den sentrale straffeloven, den såkalte «Brottsbalken», i kraft og erstattet den gamle fra 1864.

Sommeren 1965 skjedde nevnte drap i Sverige – et drap som fikk så godt som hele landet til å engasjere seg i jakten på drapsmannen. Det lokale politiet i området der drapet skjedde satte på sine beste menn i tillegg til assistanse fra den øvrige Stockholms-polisen.

Det er rammen, og ut fra dette har Peter Englund skrevet en bok så detaljrik, så innsiktsfull og så knakende god at det grelle drapet er blitt en type «edutainment» - læredom og underholdning hånd i hånd.

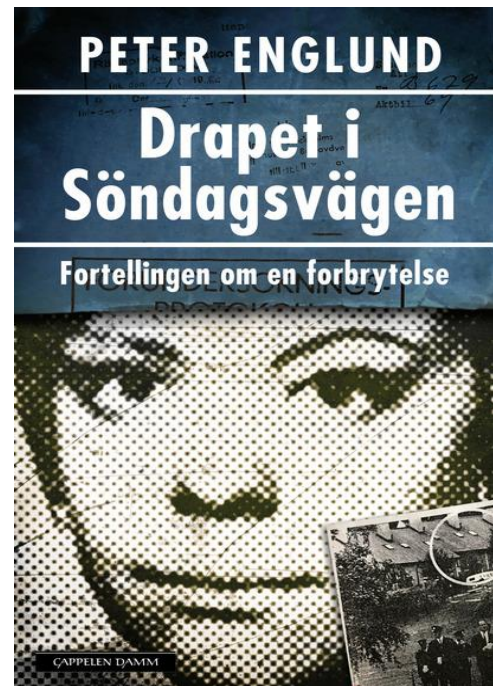
Ikke bare skriver han en utfyllende tekst med løpende detaljer i drapsetterforskningen, men han fyller på med innholdsrike fotnoter som forklarer og hjelper leseren til å forstå hva en drapsetterforskning handler om.

Innimellom Englunds tekst er det «tekstmellospill» hvor gjerningsmannen får komme til orde og forklare og fortelle hva han tenker og synes. Det hele er et spennende innblikk i et sykt og forbryterske sinn.

Selv om denne historien ligger så langt tilbake som 1965, makter Peter Englund som er historiker av profesjon, å virkeliggjøre den for et moderne publikum anno 2020. Selv ble jeg slått av alle detaljene, av kunnskapen – og av drapets løsning.

Denne boken kan leses av alle som vil ha mer innsikt i et menneskesinn. Men også politifolk som står midt oppe i denne typen arbeid kan ha glede av å lese boken. Det er ikke en lærebok i etterforskningsarbeid og teknikk, men den beskriver politiets arbeid på en galant måte som forteller at forfatteren har satt seg meget godt inn i hva det handler om.

«Drapet i Söndagsvägen» er også spennende. Den er godt oversatt fra svensk uten bruk av for mange svensker ord og det er god driv i språket. Det er med på å forsterke leseropplevelsen som til syvende og sist forteller at «virkeligheten er grellere enn fantasien».

Den indiske „profet“ på avveier. Trondheimspiken fulgte kallelsen og kom i ulykke

Sommeren 1937 hadde Trondheim og Trøndelag besøk av en selsom person som både ved sitt utseende og sin adferd vakte en viss opsikt. Han kalte sig *Sadhu Biswas Day* og var en 50-årig indisk profet-skikkelse med helskjegg og et eksotisk utseende.

Og som-for ytterligere å gjøre et «hellig» inntrykk bodde han i et medbragt telt under sitt opphold i Trøndelagstraktene, et telt som bare målte 60 ganger 60 centimeter, og var en nokså kummerlig bolig for en mann som vel var sine 1,80 meter på strømpeløsten.

Ikke desto mindre viste det sig å bli plass til både en og flere gjester i teltet hans, samtlige var

kvinnelige gjester og mest unge piker.

Planla religiøs koloni i Sverige.

Det gjorde at trønderne ikke viste sig så villige til å godta ham som forkynner av Guds ord, men han oppnådde allikevel å få tale i flere forsamlingshus i fylket.

Senere forla han sin virksomhet til Sverige, hvor han visstnok har gjort større lykke. Han gikk i gang med å planlegge en religiøs koloni i Are og fikk i den anledning samlet inn en del penger. 500 kroner var allerede stilt i sikkerhet for innkjøp av tomter — da indieren plutselig forsvant. Han var dradd «hjem» til København, og for-

anledningen var en farskapsak reist av en av profetens beundrerinner.

Profeten for Trondheim byrett.

Dessverre blev det Trondheim som fikk den tvilsomme ære å berøve indieren hans profet-glorie.

Under sin reise i Dalarna i Sverige falt tiden antagelig lang for Sadhu Biswas Day. Følgelig skrev han til en av sine beundrerinner i Trondheim og bad henne komme til profeten.

Resultatet blev at piken blev med barn, og ølekkelig rystet indieren Sveriges støv av sine føtter og satte kursen til København, hvor han ifølge Østersundsposten fremdeles oppholder sig. Og det blir nu et spørsmål som fremtiden vil besvare om profeten mister for byretten i Trondheim innen fristen utløper for å svare på farskaps-søksmålet som i disse dager er blitt reist mot ham.

Ved politiets mellekomst er det kommet for dagen flere lite flatterende opplysninger om den skjeggete inder. I stedet for det flott klingende navn Sadhu Biswas Day som han yndet å slå om sig med, lyder hans borgerlige navn *Josef Bisvar*. Men han hadde en foruroligende «mystisk» tiltrekningskraft på damer og unge piker, og også i Sverige forbløffet han folk med å få plass til et større antall unge piker både over og under mindreårig-grensen inne i sitt 60 ganger 60 centimeters telt. Hans store nummer som predikant var indiamisjonen, hans store fedreland skulde kristnes; men det er visstnok *Danmark* som har hatt gleden av å være hans hjemsted i de siste 30—40 år.

Men barnet som har forårsaket farskaps-saken er riktignok halvblods, i den henseende har profeten vært «ekte» nok.

«MERKER OG KNAPPER»

De ulike 2knapper og merker» politiet omgir seg med – særlig i fagforeningssammenheng har et opphav og en historie. Ofte blir denne historien borte i «den daglige dont», men for den som spør og undres, er det følgende historien om Oslo Politiforenings merke:

Oslo Politiforening anskaffet medlemsmerke.

I og med sammenslutningen i 1945 av de forskjellige politiforeninger i Oslo, Aker og Bærum med Asker til en forening, under navnet Oslo Politiforening, ble det av førstebetjent Lars Tveiten, Oslo, framsatt forslag om et foreningsmerke.

Tross Oslo Politiforenings vel 50 års beståen, har den tidligere ikke hatt noe samlingsmerke.

Tveiten fikk straks i oppdrag og utarbeide forslag. Det første forslag ble framlagt for foreningen høsten 1945 og godkjent. I samråd med daværende forbundsformann førstebetjent H. Lunde, var det tanken å bearbeide utkastet slik at det kunne bli et felles merke for alle lag/foreninger tilsluttet Norsk Politiforbund.

For Osloforeningens regning ble det i all hast framstillet noen merker som ble framlagt på siste landsmøte i Ålesund i 1946, men som kjent ble merkesaken igjen utsatt i likhet med tidligere landsmøter.

Etter dette ble det gjort en del endringer med det første godtatte forslag og i samarbeid med gravør Henry Haugan, Oslo, framkom så utkastet som ble endelig godkjent av Oslo Politiforening høsten 1947.

Merket er bygd opp med de gamle norske stridsøkser som symbol. (Stridsøksen har fra de eldste tider, eks. Stenalderen, vært menigmanns våpen.) Det er stridsøksen som med senere forandringer kom til utførelse i det Norske Riksvåpen.

Bunnfargen er grønn emalje (internasjonal politifarge). Øksene står vertikalt midt på merket og er flankert av bokstavene O. P. Merket omslutes av en ekekrans. Fargen er forfylt og grønn emalje.

NORSK POLITIHISTORISK SELSKAP

Redaktør: Jørn-Kr. Jørgensen

Postboks 2094 Vika – 0125 Oslo – Telefon: 23208979